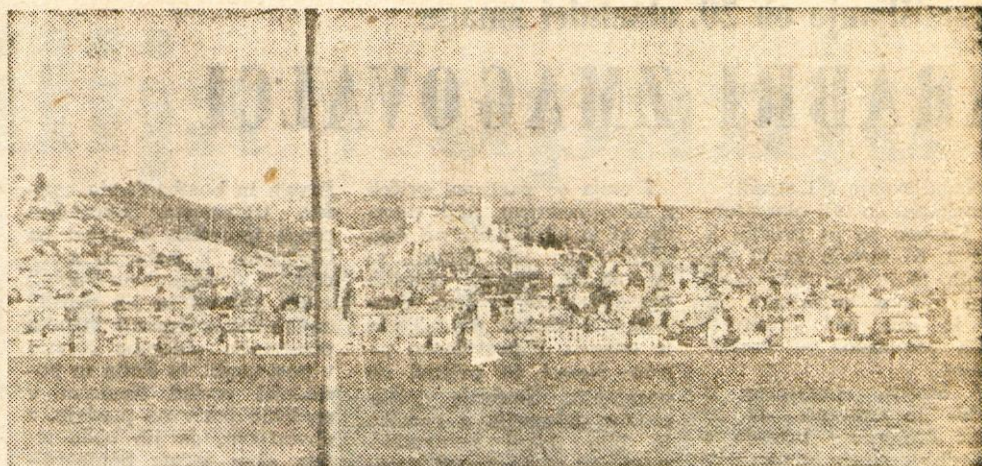

Štafetna palica - delo študenta

Štafetno palico, s katero bo mladina Jugoslavije letos prenesla pozdrave tovarišu Titu za rojstni dan, je izdelal študent na likovnem oddelku Višje pedagoške šole v Beogradu, Dragan Vukčević.

Štafeta mladosti je krenila na pot v nedeljo, 25. aprila, iz Titograda. Letošnjo štafetno palico, ki bo napravila okoli 6.800 kilometrov dolgo pot, je prvi ponesel mladinec Dragan Milić, dijak gimnazije iz Titograda. Na dan mladosti pa bo v imenu mladine vse Jugoslavije čestital predsedniku republike letos najuspešnejši jugoslovanski športnik Miro Cerar.

Panorama Šibenika

Na jadranski magistrali MOSTOVI - OZKO GRLO

Iz direkcije za ceste Hrvatske so sporočili, da bodo odprli Jadransko magistralo do 31. maja, čeprav ne bosta zgrajena dva velika objekta — most preko Šibeniškega zaliva in most na Neretvi.

Do sezone bodo na Neretvi zgradili pontonski most, ki bo začasno rešil problem prome-

ta. Pri Šibeniku pa je položaj mnogo težji. Že lani so bile v sezoni pred Šibeniškim zalivom kilometre dolge kolone vozil, ki so čakale na prevoz s trajekti. Če ne bodo dobili novih trajektov, se bo stanje letos še poslabšalo, ker bo nova cesta privabila še več obiskovalcev.

»TOVARNA« CVETJA

V Beli Crkvi (Banat) so zgradili do sedaj pri nas največjo plantažo vrtnic in drugega cvetja. Poleg domačega cvetja vzgajajo tudi redko cvetje iz daljnih dežel Japonske, Mehike, Kitajske, Avstralije, Indije in od drugod. Plantaža se razprostira v mestni četrti Bele Crkve na površini štirih hektarjev. Letni dohodek znaša 30 milijonov dinarjev.

HRABRI ZMAGOVALCI

RAZMISLJANJE
OB 20. OBLETNICI ZMAGE

Polnih 20 let že živimo v svobodni domovini. Praznujemo in se veselimo jutrišnjega dne z globokim občutkom ponosa na preteklost, na čas krvavih borb in zmag. Poročamo o proslavah ob 20. obletnici osvoboditve, o prvomajskem prazniku, o pomladi, ki v vsem svojem sijaju zablesti v maju. In v maju pred 24., 23., 22. in 21. leti pa smo neke drhteli od gladi, jurišali na sovražnika in osvobajali zasužnjeno domovino. Pa vendar je od tega minilo že toliko let, da je medtem do rasla naša mladina, ki v kipeči mladosti uživa sadove ustvarjalnosti svojih staršev.

Pot do svobode je bila neskončno dolga in je povezana tudi z dogodki iz NOV, ki so se dogodili v maju. Objavljamo le dva.

Prešernovci niso klonili

Borci Prešernove brigade so vse bolj postajali strah in trepet sovražniku. Do sredine maja 1944 je Prešernova brigada izvršila vrsto pomembnih akcij, ki so dejansko predstavljale samo uvod v obsežno ofenzivo, ki jo je štab XXXI. divizije pripravljala proti sovražnim postojankam na Gorenjskem. 16. maja je Prešernova brigada izvojevala eno največjih zmag na Lavtarskem vrhu. Tega dne je okoli 800 nemških SS-policistov in belogardistov napadlo okrog 90 borcev I. bataljona. Vračali so se iz akcije v Virmo-

šah. Sovražnik je srdito napadel in bil prepričan v uspeh. Toda Prešernovci so se številčno in po oborožitvi nadmočnemu sovražniku sijajno upirali. Deset ur so se borili na življenje in smrt, s podvojeno močjo in (Nadaljevanje na 2. strani)

Nova HE »Dubrovnik«

Na hidroenergetskem sistemu Trebišnjica (BiH) so končali vsa gradbena dela. Istočasno so montirali tudi agregate v HE »Dubrovnik«. Tehnični pregled jezua Gorice pri Trebinju, potem pretok vode skozi 16 kilometrov dolg cevovod in pregled aparatov je pokazal dobre rezultate. Zgraditev elektrarne »Dubrovnik« predstavlja prvo etapo v izgradnji elektroenergetskega sistema hidroelektrarn na Trebišnjici. »Dubrovnik« ima moč 216 megavatov. Jez »Gorica« je visok 33 metrov in tvori na Trebišnjici akumulacijsko jezero, ki vsebuje 9,3 milijona kubikov vode.

Številka: 17

1. maj 1965

BREZ VMESNE STENE

Ravnatelj Poklicne šole za kovinsko in elektrostroko v Kranju Dore Oražem nam je z veseljem iz »prve roke« postregel s podatki o mladinskem klubu, ki so ga odprli na šoli v soboto, 17. aprila.

Klub so nameravali odpreti šele 1. maja, vendar je bila potreba po njem prevelika in so morali zaradi tega pohiti. V šoli so sicer imeli »čakalnice«, ki pa ni več ustrezala zahtevam mladih. Učenci so se v prostem času potikali po mestu. Povsod jih je bilo mogoče srečati.

Mladinski klub je v prvi vrsti namenjen vozačem. Niso redki primeri, da morajo učenci med poukom tudi počakati na naslednjo uro.

»Z otvoritvijo kluba bodo razbremenjeni tudi nekateri gostinski objekti v Kranju, se je zasmel vedno dobro razpoloženi ravnatelj. »V klubu bomo vsekakor nudili kulturnejšo zabavo, kot je pose- danje v Delfinu in podobno.«

Ureditev mladinskega kluba bi stala milijon dinarjev, vendar so mladinci veliko nare-

dili sami. Za protiuslugo jim je pleskarska šola prostor po-barvala, inštalacije so uredili sami, radio je dobila za nagrado mladinska organizacija. Celotna ureditev kluba je stala le okoli 450.000 din.

Trenutno v klubu še ni načrtno organiziranega dela. Delati je pričela šahovska sekcija, ki ima že redna tekmovanja. Precej mladincev se navdušuje za folkloro. Na šoli imajo majhen orkester.

»Veliko se da še narediti in izboljšati. Za sedaj smo z narejenim zadovoljni. 147 učenec in vodstvo šole je tako lepo proslavilo 20. obletnico osvoboditve. V klubu se profesorji šele dobro seznanimo s svojimi učenci. Tu odpade neljuba vmesna stena, ki loči profesorja in učenca pri pouku.«

(Nadaljevanje na 4. strani)

ZVONENJE OPOLNOČI

Orson Welles, ki se je pravkar srečal z Abrahamom, zopet snema. To pot v Madridu. Njegov novi film »Zvonenje opolnoči«, v katerem je sam scenarist, režiser, producent, in glavni igralec, bo veljal približno milijardo frankov. Režiser odličnega »Državljan Kana« igra v filmu vlogo »Falstaffa«.

HRABRI ZMAGOVALCI

(Nadaljevanje s 1. strani)
sovražstvom so bili okupatorja. Končno so ga prisilili k umiku. 86 mrtvih in 70 ranjenih, to je bila dokaj klavna bilanca sovražnika, ki pa je bila sad hrabrosti naših partizanov — Prešernovcev.

V brošuri »Gorenjska v borbi« je zapisano, da so borci Prešernove brigade v naslednjih dneh minirali v Podnartu in na Otočah kletnice, napadli nemško postojanko v noči od 26. in 27. maja v Ribnem ter v Koritnem. Preskrbeli so tudi hrano za partizansko bolnico v Bohinjski Bistrici.

Osvobojeni zaporniki iz Begunj

Maja 1945 se je vojna blizala koncu. Nemci so se umikali, toda Gorenjske le

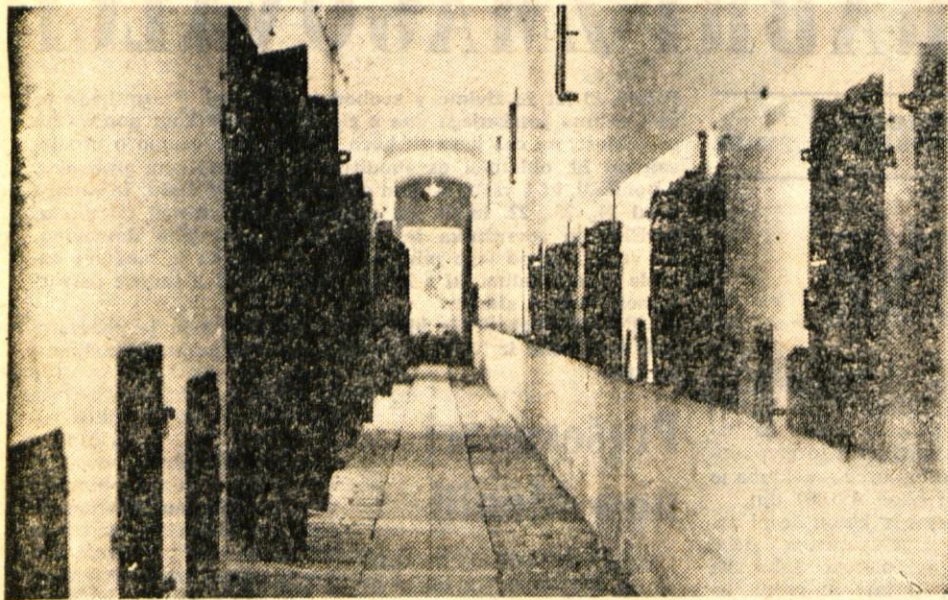
2. maja so partizani pričeli z obkoljevanjem. Stab odreda, ki je bil 1. maja pri žagi v zgornjem delu Begunj, se je odločil, pozvati nemško posadko k pogajanju. Aktivistka Katarina Šenk-Tetka je odnesla v postojanko pismo. Nemci so pristali na pogajanje. Srečanje partizanske delegacije z nemško je bilo dokaj nenavadno. Partizani so pozdravili s pozdravom: »Smrt fašizmu!«, Nemci pa so odgovorili: »Heil Hitler!« Partizani so zahtevali njihovo takojšnjo kapitulacijo in predajo zapornikov. Nemci pa so temu ugovarjali. Prepričani so bili, da bodo dobili pomoč. Končno pa so se dogovorili, če bodo Nemci pripravljeni na predajo, naj kmalu sporočijo s signalom, z belo raketo. Medtem pa so Nemci pričeli prodirati po cesti iz Radovljice in Lesc proti Begunjam. Borci Kolarškega odreda so napadajoče Nemce stalno obstreljevali in jursali vedno znova. Borci pa

ljevala in bombardirala nemške transporte, železniško progo in železniški most na Globokem. V štabu so z radijskim oddajnikom dobili zvezo z letali in jih prosili, naj preletijo Begunje in tako prestrašijo oblegane Nemce v postojanki. Iz štaba so posredniško poslali Nemcem v graščino poziv na predajo, z obvestilom, da jih bodo letala sicer začela bombardirati. Tega so se prestrašili. Bela raketa je pretrgala nestrpnost. Predalo se je 93 policajev. Komandant begunjskih zaporov Glanzer pa je osebno predal raport in izročil ključke zaporov.

Srečanje z zaporniki je bilo ganljivo. Rešeni zanesljive smrti jih je večina, ki so bili sposobni, odšla v partizane. S skupnimi močmi so Nemce ponovno odgnali iz Begunj, ki so medtem prodrli že do sem.

Tako je bilo po večdnevni dramatični in krvavi borbi osvobojenih 589 zapornikov.

D. KASTELIC

Pogled na zloglasne celice begunjskih zaporov. Sedaj je v njih urejen Muzej talcev

niso hoteli zapustiti, saj so bila to še edina vrata za umik njihovih čet. V begunjskih zaporih pa je bilo polno borcev, aktivistov in domoljubov. Kolarški odred, ki je imel v tem času dva bataljona in jurišno četo, skupaj okoli 500 borcev, je sklenil na vsak način osvoboditi zapornike, dokler jih še Nemci ne pobijejo. To je bila nadvse drzna akcija. Saj so bile Begunje v središču nemških postojank. V Poljčah, Trzinu, Radovljici in Lescu je bilo takrat najmanj 10.000 sovražnih vojakov. Razen tega je bila potrebna pri zavzetju postojanke v Begunjah previdnost, da ne bi ogrozili življenja zapornikom.

so bili od stalnih borb, naporov in neprepanih noči že močno utrujeni. Tudi municije jim je pričelo zmanjkovati. Nemci pa so neprenehoma obstreljevali in napadali.

Ko je potekel že tretji dan obkoljevanja begunjske postojanke, so ponovno pozvali Nemce na predajo. Tudi ta poziv je bil zaman. Na nekaterih odsekih pa so nemške enote že uspelo razbiti partizanske položaje. Pri Zupčah in v Dvorski vasi so začeli prodirati proti Begunjam. Vse je kazalo, da bodo vsa prizadevanja in ves napor borcev Kolarškega odreda zaman. Tedaj pa je nastopil nepričakovan preobrat. Partizanska letala so obstre-

Za majsko dobro voljo

Sicer še manjka nekaj dni do praznovanja našega delavskega praznika, toda kljub temu že zdaj vsem skupaj želimo »En fejš« praznovanje in čim več »Ta zelen'ga« na škrbino in dost šunkna, seveda, če ga že niste uničili v veliki noči. Vem, da vas je zadnjič beli mrzli in snežni aprilski »rukar« nekoliko prestrašil in se sprašujete, kakšno bo le vreme za praznike. Lepega vremena bomo pač vsi veselili, bolj žavtava bo, če bo deževalo. No, pa da zaradi tega le ne bi bilo preveč slabe volje na naših obrazih, sem

vam namenil za vsak slučaj nekaj kratkih — veselih.

Finančni kontrolor: »Tovariš Nered, mislim, da ste nesposobni za to delo, ker vidim same napake.«

Tov. Nered: »Veste, tovariš kontrolor, ker mi šef stalno pripoveduje, da se učimo na napakah, sem sposobnost opustil in se vrgel na napake.«

Tovariš Dihur odhaja zjutraj v službo. Njegova žena mu da s seboj stekleničko vode za lase. »Kaj, čemu?« vpraša presenečen. »Saj ni za tebe, ampak za tvojo tajnico.

Stare pravljice v novi obleki

Lisica in mačka

Lepega dne — bilo je še pred zamrznjenjem cen — je srečala tovarišica mačka v gozdu gospo lisico. Mačka si je mislila: pametno in previdno je, če tetko lisičko prijazno nagovorim — njen mož Lisjak je vplivna osebnost v perutninarski farmi in tudi na občini si je dober z nekaterimi visokimi funkcionarji — nič se ne ve, kaj vse na svetu prav pride. Prijazno jo je nagovorila: »Dober dan, ljuba tovarišica gospa lisica, kako vam je, kako vam gre v teh težkih in dragih časih?« Lisica je, napihnjena same ošabnosti, gledala mačko od najlonk domače proizvodnje do nebarvanega lasišča in dolgo ni vedela, ali naj odgovori ali ne.

Končno je vendarle trenila z umetnimi trepalnicami in afektirano rekla: »Oj, ti uboga potrošnica, ti navadna šihtarica, nikdar dovolj premirana mišlovka, kaj ti pride na misel? Ti se celo predrneš vprašati, kako se mi godi? Kje si se tega učila? Koliko umetnosti neki razumeš?«

»Hm, jaz razumem samo eno umetnost,« je previdno odgovorila mačka in s semaforso zeleno zavistjo opazovala lisičin uvoženi lak za kremplje.

»Kakšna pa je ta umetnost?« jo je vprašala lisica z zaničljivo privzdigljenimi obrvmi, ki se jim je že od daleč poznala pogosta uporaba lepčilnega svinčnika.

»Kadar me preganja smola, da ne morem dobiti postranskega zaslužka, lahko vseeno shajam z golo plačo od prvega do zadnjega v mesecu.«

»Ali je to vse?« je našobila šminkani gobec lisica. Jaz razpolagam z nad sto umetnostmi: znam v enem dnevu napraviti svojo in možovo plačo, živeti ves mesec na kredit, karambolirati v pol leta dva avtomobila, se vsake kvatre ločiti in na novo omožiti, izdati za kozmetiko dvakrat toliko, kolikorš je povprečni mesečni zaslužek industrijske delavke, se oblačiti po najnovejši modi... Povrh tega imam pa še polno vrečo zvijač. Pri Rdečem križu stokam, da zavoljo slabega imovinskega stanja ne morem poslati otroka na morje, dokler mi jih ne vzamejo brezplačno v kolonijo; za Skopje nisem podpisala niti dinarja posojila; v sindikatu sem med prvimi, kadar se je treba potegniti za nabavo kuriva po znižani ceni... Kar smiliš se mi; pojdi z menoj na kavico, naučiti te hočem, kako je treba živeti.«

Zgodilo pa se je, da je lisičin mož kmalu po tem srečanju nepričakovano rotiral; kaj rotiral, še pred sodišče so ga gnali zavoljo neke smrdljive zadeve z izvoznimi piščanci! Njegovo megleno poslovanje mu je tako sprva vrglo lepe milijončke, pozneje pa še tri leta penziona na državne stroške za varnimi zapahi. Lisica je čez noč ostala sama, brez sredstev za življenje, kajti tudi njej so bili dali odpoved, saj razen za klepet ob turški kavi ni imela prav nobenih drugih kvalifikacij in so jo le moževe zveze držale v službi.

Po vseh pravih poštenih, spodobnih pravljicah bi se zdajle morale še en pot srečati uboga, proletarska mačka z eno samo umetnostjo in ošabna, gosposka lisica, ki bi z zelo skesanostjo pobešenim repom upognila blajhano glavo pred mačkinim poukom: »O joj, tovarišica gospa lisica! Kje imate zdaj vaših sto umetnosti? Če bi imeli samo eno, tisto mojo, se vam zdaj ne bi bilo treba tresti za standard.«

Tako bi bilo v pravljici. A v naši sodobnosti je bilo menda takole: Obupana lisica je srečala nekega moževega prijatelja, ki se je že nekdanje zelo vneljal za njene čare. Ta jo je pokroviteljsko spravil na zeleno vejo. Med drugim ji je preskrbel tudi službo in ker ni bilo nikjer nobenega praznega mesta, je neka mačka dobila odpoved...

Ta pušča zmeraj toliko las na tvoji obleki.«

Gradbeni mojster je na lahno potkal na vrata hiše, poleg katere je bil zaposlen s svojimi zidarji. Tovarišici, ki mu je odpila, je dejal vljudno:

»Tovarišica, prosim, če bi bili tako ljubeznivi ter okno vašega stanovanja zaprli kadar pojdete, kajti moji delavci so že dvakrat zapustili delo, misleč, da je poldne in da tuli tovarniška sirena.«

No, zdaj pa mislim, da jih je za sedaj dosti, ker morate imeti še nekaj časa za televizijo. Upam, da bo tudi RTV vsaj za praznične dni podarila gledalcem »fejš« oddaje in ne le priljubljene redne oddaje »prekinitev na Avali — Sijeme«. Grega

(II. nadaljevanje)

Dolge vrste starih poslopj, v katerih so nekoč živeli sužnji. Danes imajo tu svoj dom izmučeni in utrujeni dninarji. Neskončna poslopja, ki jih zvečer zapirajo težka, okovana vrata. Dninarska plača niha med šest tisoč in devet tisoč cruzeiros mesečno (šest do devet tisoč dinarjev), večkrat pa se zgodi, da je niti ne prejmejo. Poleg gospodarjeve hiše prodaja »barracao« dninarjem maniok, fižol in včasih »carne secca« na soncu posušeno meso, ki si ga lahko privoščijo samo enkrat na leto. Vsak njihov nakup najde svoje mesto v veliki knjigi računov. Vse, kar prodaja »barracao« na svoji stojnici, prodaja s trideset, štirideset ali celo petdeset odstotnim dobičkom. Cesto je cena fižolu ali manioku še enkrat višja kot v Recife ali najrazkošnejših trgovinicah v Copacabani. Ubogi dninar je v neprestanih dolgovih, ceneni sužnj za nezadostno hrano, večno privezan na svojega gospodarja. Umrljivost njegovih otrok je izredno visoka — polovica jih umre že prvo leto življenja, večina »preživeli« pa ne živi dalj kot do dvaintridesetega leta.

Pridelek sladkornega trsa na hektar je komaj polovica tistega, ki ga pridelajo na velikih poljedelskih obratih v okolici Sao Paula. Toda kaj zato! Delovna sila je zastoj, gospodarji pa tako razpolagajo z zadostnim številom glasov za vladno podporo.

Zakaj spreminjati? Tedenška zračna linija z New Yorkom, ki so jo pravkar odprli, je prav gotovo dobrodošla bogatim lastnikom, ki se s svojimi ženami hodijo zabavati na Peto avenijo...

Na kakavih plantažah v Bahii in Ilheus je položaj isti.

Pristanišče Ilheus je pritegnilo mojo pozornost. Na hitro sem premeril njegove razdrapane ceste, po katerih so hodili nosači s težkimi tovari kaka.

V pristanišču pa so lenobno počivale barke, v katerih najdejo utrujeni težaki na večer nekaj počitka. Pri vsem pa je najzanimiveje prav to, da se lastnik najmočnejše in največje plantaže kaka ni

Brazilijska v upanju in iluzijah

prikazal na njej že več kot pet let. Oskrbnik, ki je odgovoren za vse in ki igra celo vlogo miličnika, je plačan od vsake žetve, prav tako pa tudi njegovi pomočniki. »Daljni« lastnik plantaže, ki nikjer ničesar ne investira in nikomur ničesar ne daje, prejema vsako leto bajne vsote s svoje plantaže, čeprav na njej smešno malo pridelajo. V okolici pristanišča so nekega delavskega učitelja — revolucionarja in njegova dva sinova skušali ubiti, čeprav verjetno še sami niso vedeli zakaj. Eden izmed obeh otrok je pobegnil, ubijalci pa so mu sledili prav do bolnišnice, kamor se je skril.

Velike latifundije v Belo-Horizontu in Rio Grande do Sul se ukvarjajo največ s poljedelstvom. Tristo govedi na pet tisoč hektarov zemlje in že je gospodarjem zagotovljen milijon cruzeirosov dobička mesečno. Vaqueirosi, čuvarji velikih čred pa imajo mesečno komaj sedem tisoč cruzeirosov plače. Celo te pravice nimajo, da bi smeli jesti meso. Klavnice in ledenice pa so daleč, včasih celo mesec dni hoda od črede.

Veliko kmetov, ki živijo v vaseh, nima niti koščka hlače ali krpe srajce, vsepovsod sama lakota, bolezen... Ljudje umirajo mladi, latifundijec pa izjavlja: »Če bi bila umrljivost moje govedi taka kot je umrljivost otrok, potem ne bi bilo več vredno delati.«

Na ogromnih posestvih, ki merijo deset, dvajset in celo petdeset hektarov, ni sledu o kakršnikoli kulturi, vsepovsod so le velike črede govedi. Za vse delo je potrebnih le dvajset do sto mož. Na drugi strani pa živi v okolici množica družin, ki ji je na razpolago le boren hektar slabe zemlje, živi v zaprtem krogu, kjer ni upanja, da bi se kdaj razklenil. Njihova edina hrana so maniok in banane.

V Minas Geirasu sem obiskal plantažo s petindvajsetimi hektari silno bogate zemlje, ki pa je popolnoma ne-

izkoriščena. V njeni okolici živi pet tisoč družin brez koščka zemlje. V Mato-Grossu, Rio Grande do Sul, v Amazoniji ni nič bolje. Bogata ozemlja, ki so monopolizirana in neizkoriščena, smatrajo za boljše vložen denar kot so banke.

Cesta z rdečo, steptano prstjo in v daljavi oblak prahu, ki valovi nad njo. Nenadoma tres in oblak se ustavi: nedaleč od nevarnega ovinka se je kurnik s perutnino prevrnil v jarek. Potniki si iztepajo prah, preklinjajo, zapuščajo neuporabno vozilo in nadaljujejo pot kar peš. Na isti cesti, osem kilometrov dalje, vas, ki jo je sonce popolnoma uničilo in nekje ob poti prazna krčma, kjer smo našli steklenico toplega piva. Na tleh ob vratih sedi ženska in popevaje z globokim glasom ziblje spečega otroka. Obe žalostni bitji pokriva dušiči rdeči prah.

Oni bežijo. Nekateri v kamionih, drugi, ki nimajo toliko denarja, da bi se peljali, hodijo peš mesec ali dva. Jedo le tisto, kar po naključju kje dobe. Umirajo prav tako nenadoma, prav kot mož ženske ob krčmi, ki je ostala sama s svojim sinom.

Oni bežijo. In če se kamion prevrne, vztrajno nadaljujejo pot in če umre mož, gre žena sama dalje s svojim sinom.

Oni bežijo z latifundij, proč od lakote, neokusnih »šale«, večno prežee in prezgodnje smrti, proč od suženjstva. Bežijo proti nesmiselnemu upanju v mestih, čudežu, ki ga nudi pošteno plačano delo, vsakdanjemu rižu in vsaj majhnemu delu ponosa.

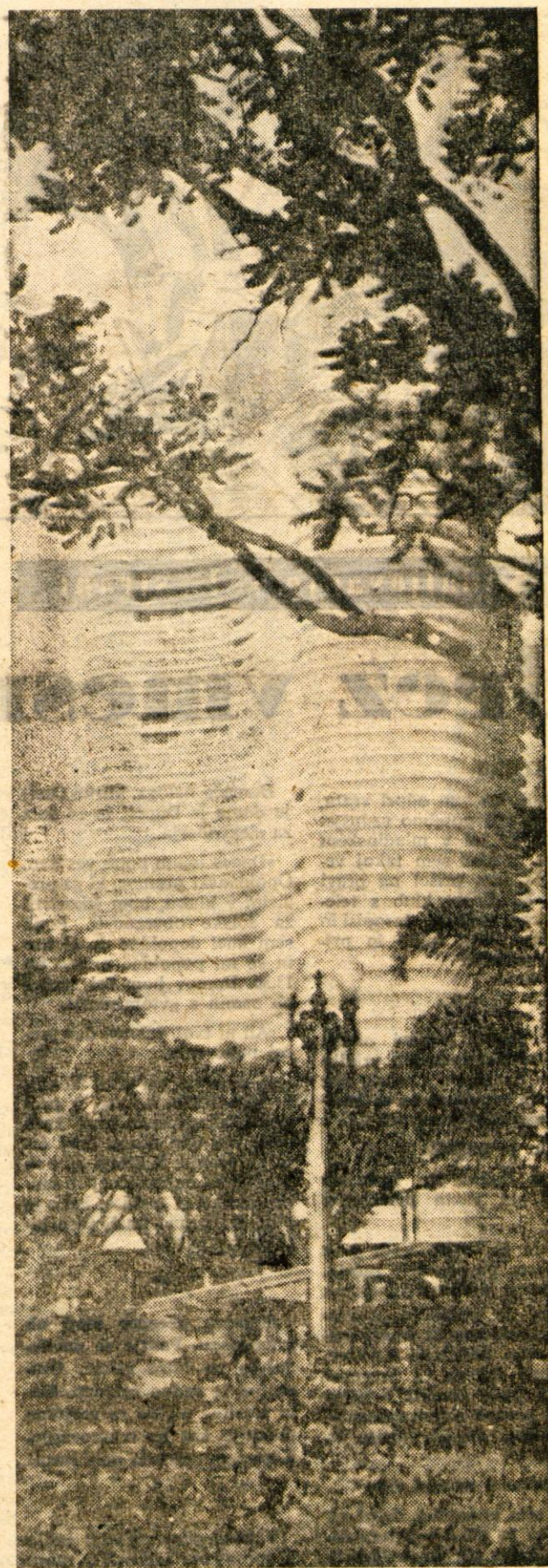
Prihajajo v Rio, kjer jih sprejmejo favele, prihajajo v ladijske trupe Recife, Bahie, v plavajočo četrt Manausa. Slišijo, da se na onem koncu dežele gradi velik jez, da je tam veliko gradbišče in že hitijo tja stotisoči mračnih, okornih, shujšanih in molčečih bitij.

Ti obupani ubezniki, izstradani od upanja, so zgradili jezova Tres Marais in Paolo Alfonso na Sao Franciscu. Bili so prvi na planoti, kjer so pozneje zgradili Brasilio — mesto enaindvajsetega stoletja. Poskušali so zbežati izkoriščevalskim fevdalcem.

Njihova energija in moč sanjata o tem, kako bi uspeli, če bi bili tam, kjer sta potrebni.

Bežijo. Bežijo zato, da bi v Rio, Recife ali Bahii nekaj našli. Ne vedo pa, da jih tam čaka ista beda in ista lakota.

(Konec prihodnjic)

Tudi visoke nebotičnike v Belo-Horizontu so gradili izkoriščani domačini

Rimska cesta skozi Saharo

Odprava angleških arheologov je odkrila v Sahari 800 kilometrov dolgo rimsko cesto, ki so jo Rimljani imenovali »Limes Tripolitanus«, ki je vodila vzdolž tripolitan-ske meje.

Cesta je bila speljana od Gabesa na tunizijski obali skozi puščavo do mesta Kebili. Tam je zavila na jug in nato proti vzhodu, končala pa se je na libijski obali v antičnem pristanišču Leptis Magna.

Odprava je našla cesto s pomočjo nekega potopisa iz tretjega stoletja po našem štetju. Potopis omenja postajališča, ki naj bi bila oddaljena med seboj po dan

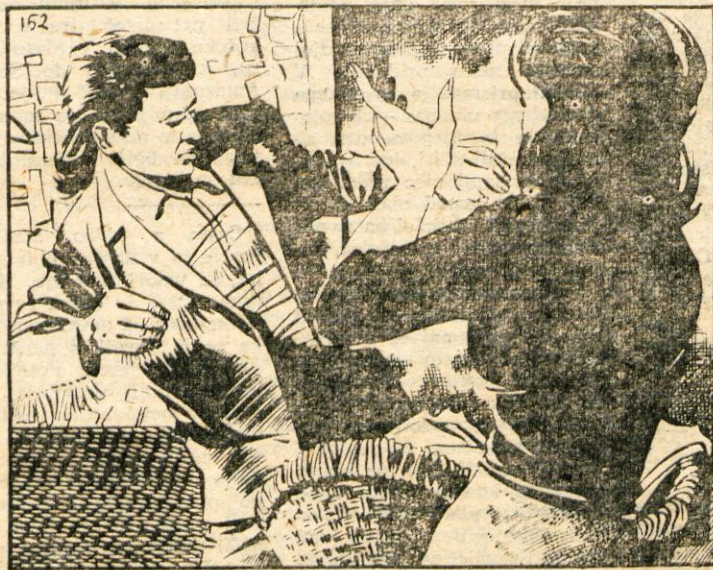
potovanja po Limes Tripolitanus. Iz enega takih postajališč so arheologi skušali določiti najverjetnejšo smer stare ceste. Zares so na prvih 190 kilometrih našli ostanke treh takih postajališč.

Odprava je našla tudi več rimskih mavzolejev, ki so bili kakih 80 kilometrov daleč v tunizijski puščavi. Pri bližino šest metrov visoke zgradbe iz skal pravilnih oblik ter okrašene s kipi, so bile verjetno spomeniki, ob enem pa kažipot, kajti cesta je bila deloma tudi kar puščava, ravna, kot da bi šel čezno velikanski valjar.

151. Buntline in Buffalo Bill sta se spoprijateljila. Bill je pripovedoval o svojih burnih doživljajih in niti malo ni slutil, kako dobrodošle so bile njegove zgodbe bujni domišljiji njegovega prijatelja. Pustil je Buntlinu, da je jahal na njegovem konju Powder Faceju in je moral priznati, da je bil debelinko dober jezdec. Ko se je le-ta vrnil v St. Louis, je povsem izkoristil bogastvo Billovih doživljajev. Izpod njegovega peresa so drug za drugim pritekali zvezki njegovih pripovedk. Izhajali so pod naslovom »Buffalo Bill, kralj graničarjev«. Bill je postal slaven, ne da bi vedel.

152. Ker so se še vedno ponavljali manjši napadi Indijancev, je Bill zopet sprejel službo vojaškega vodnika. Ko se je nekega večera v novembru 1870 vrnil iz prerije domov, je zaslišal otroški jok. Pohitel je v Lousino sobo. Ko je malo odgrnil očejo, se je zazrl v rdeč, naguban obrazek. »Pozdravi svojega sina!« mu je rekla Louisa. Bill je presenečen vzkliznil: »Sin! Ali je zares sin?« »Da, sin je,« je potrdila. »Ali si nisi vedno želel sina? Kakšno ime mu boš dal?« Bill se je popraskal za ušesom in pričel razmišljati. »Elmo... Elmo Judson,« je rekel negotovo, »to je pravo ime polkovnika Neda Buntlina.«

153. Toda hitro si je premislil: »Ne! Moram najti boljše ime za tako lepega dečka. Kaj... Kaj, ko bi mu dal ime Kit Carson? Da, Kit Carson, to je pravo ime.« »Kit Carson Cody,« je zamrmrala Louisa, »to je lepo ime.« Kmalu zatem, ko se mu je rodil sin, je poklical generala Billa. Razložil mu je, da se pogosto dogajajo v trdnjavi manjši pocrški in da bi morali imeti za take primere mirovnega sodnika. »Nimam,« je nadaljeval general, »da bi morali vi prevzeti to dolžnost.« Bill se je branil, vendar je general vztrajal in tako je Bill postal mirovni sodnik, čeprav o pravu ni mnogo vedel.

Največji most na svetu

Največji most na svetu so pred nedavnim zgradili v New Yorku. Imenuje se Verrazano-Narrows. Povezuje Brooklyn s Staten Islandom in predstavlja pomembno rešitev v newyorškem prometnem vozlu. Skupina mož, ki je vezala kable, je dobila vzdevek »bataljon višine«. Nevarno in natančno delo sta zahtevala skoraj vojaško disciplino.

Prevelika Ann

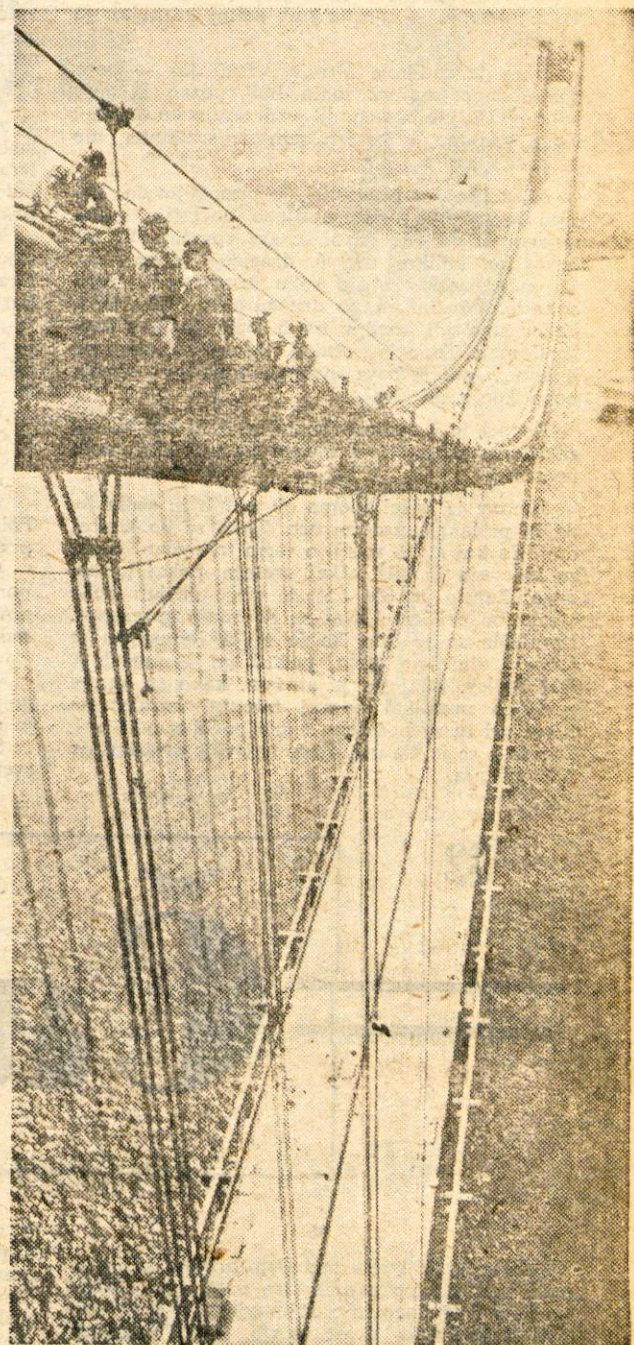
Še pred dvema mesecema je devetnajstletna Ann Rowston merila v višino 2,02 metra. Njena ogromna postava jo je spravljala v obup. Zatekla se je k zdravnikom po pomoč. Tri operacije v ortopedski bolnici in Ann je bila 15 centimetrov nižja. Skrajšali so ji kosti v nogah, isto pa bodo napravili tudi z rokami. Tako bo s svojo kolikor normalno višino lahko svobodneje zadihala.

Avstrijci ne marajo Beatlesov

Ko so štirje angleški križarji prišli v Salzburg na snemanje nekaterih scen iz njihovega drugega filma »Ko vas zgrabi osem rok«, so doživeli kaj klavirni sprejem. Ze na postaji so jih dočakali srednješolci s sovražnimi

transparenti. Vodja demonstrantov je izjavil: »Mi smo prebivalci Mozartovega mesta in pri nas ne maramo živali.« Upriporili so celo »lov na Beatles«, seveda oboroženi s snežnimi kepami.

Nadaljevanje s 1. strani

Brez vmesne stene

V KLUBU

Takoj, ko sem odprl vrata, sem začutil posebno vzdušje. Nisem še bil v mladinskem klubu, vendar sem takoj vedel, da sem prišel na pravi kraj. Mladinski klub s televizorjem, radiom, časopisi in revijami. Res, toplo in prijetno vzdušje!

Domača naloga. Mirko Oselj je doma iz Dupelj in se šola za električarja.

»Danes imam pouk ves dan. Opoldanski premor, ki ga preživim v klubu, bom izkoristil za šolske obveznosti. Pouk sem imel dopoldne do 11. ure in se mi popoldne prične ob 13.30. Domov bom šel zvečer ob osmih z avtobusom.«

»Ali ni tvoj delovni dan precej naporen?«

»Vse se da narediti! Včasih je bilo težko, saj se v prostem času nisem imel kam dati. Ves dan nisem imel časa za učenje. S kolegi smo se shajali na najrazličnejših krajih. Lahko si mislite, kako je bilo, saj nismo imeli časa niti za časopise.«

Skupina učencev stoji ob gramofonu. Fantje se navdušujejo za hitre ritme. Gramofon je vedno zaseden. Malo številne plošče se verjetno počutijo kot na tekmovanju. Katera bo zdržala dalj časa!

»Čestitam, zmagal si!«

Ko sem odhajal k drugi mizi, sem še videl razgreta šahista, kako sta postavljala figure za novo igro.

V kotu sem zagledal večjo skupino ob šahu. To mora biti zanimiva igra, saj jo spremljajo kar trije »kibici«. Vsi zavzeto sodelujejo! Glave

so tesno stisnjenel! Diskusija je na vrhuncu!

»Mat,« sem dejal in pristopil k njim.

»Zmagala je Kriška gora,« so se mi zasmijali.

Debata mi bila namenjena šahu, ampak so se posvetovali, kam naj bi šli 1. maja. Vseh pet se jih je odločilo za smučanje. Eden za Kravec, Zelenico in Krn, dva bosta šla na Kriško goro.

»Kaj pa, če ne bo več snega?«

»Dokler bo padal sneg v Kranju, ga bo tudi na hribih dovolj.«

Temu kratkemu odgovoru sem moral pritrditi, saj je pred dobrim tednom padal v Kranju sneg.

»Verjetno ste vsi pod ravnateljstvom. Ali vas je on navdušil za smučanje?«

»Smučali smo se že pred vpisom v šolo. Mislimo, da za smučanje ni potrebno nobenega vpliva. Ravnatelj je pred nami delal že z mnogimi drugimi generacijami smučarjev. Morda pa je on pod našim vplivom?«

Omara za televizor so naredili sami. V večernih urah spremljajo program. Okusi so

različni in nisem mogel ugotoviti, katera oddaja jim je najbolj všeč. Strinjali so se le, da jim napis »Prekinitev zaradi motenj na zvezih...« ne ugaja.

Logaritem 2 je 0,30103... Matematika je mati modrosti! Kaže, da dela Francu Nagliču kar dosti težav. Sam je sedel za mizo ob peči. Okoli njega so bili razporejeni papirji z računi in matematičnimi zvezki. Ob strani sem zagledal logaritmične tablice.

»Ali se učite logaritme?« »Se ne. To pride kasneje na vrsto. Samo malo pregledujem, kaj ves nas še čaka. Tudi jaz se šolam na elektro... Pri urejanju kluba smo veliko naredili sami...«

»Ali ste zadovoljni s svojim delom?«

»Ali smo?« V odgovor mi je pokazal s pogledom na zadovoljne obraze mladincev.

»Zdravo, fantje!«

»Na svidenje!« Še kdaj se oglasite v našem klubu! Tudi o naši šoli bi se dalo marsikaj zanimivega napisati!

P. C.

REKLI SO...

»Samec je človek, ki noče, da bi silo postal srečen.«

K. Jürgens, nemški filmski igralec

»Ljubezen ne pozna letnih čevljev.«

Ingrid Tulin, švedska igralka

»Ne sme naju videti skupaj,« je takoj odpotuje. Spomnila ga je, da se bala že lani, da bo Gustav zvedel za njuno sestajanje. Katarina je imel odnose z njo. K sreči ju ta loveča takrat ni opazil, kaj gori pod nogami. Če Gustav kaj prav zaradi tega pripeljal In vprašanje je, če že ne ve. Morda je bil kasirka Loretta (da, tako so jo klicali) že videla skupaj z Gustavom. Gustav, ki jo sovražil, in dedič Alfredovega bogastva.

Spominja se, kako se je Anna pripravljal, da odpotuje, njega pa je prisilila, da je ostal v Opatiji, in ga porinila v objem gospe Josefine. Dala mu je precejšnjo vsoto denarja in zahtevala, da začne dvoriti vdovi in se kazati za njenega Gustava. Branil se je. Vdova je bila celotno leto, a Anna ga je prosila, naj to stori za njo, da se bosta lahko videla. Potem mu bo pisala, kam naj

»Vsi ljudje so si podobni po besedah, ločijo se samo po delih.«

J. Molière, francoski komediograf

»Pametni predlagajo, bedaki odločajo.«

R. Bacon, mislec in naravoslovec

»Kritik je bralec, ki prežvekuje; torej bi moral imeti več želodcev.«

F. Schlegel, nem. književnik in filozof

»Vsaka umetnost je imitacija narave.«

L. A. Seneca, rimski filozof,

MIHA KLINAR: MESTA, CESTE IN RAZCESTJA MIHA KLINAR: MESTA, CESTE IN RAZCESTJA

v miru pomenila o »odstranitvi« Alfreda in o svoji prihodnosti. Ko se je poslavljala, je gospe Josefini zašepetala: »Moj bratranec vas obožuje. A je tako sramežljiv, da vam tega ne upa povedati. Samo zaradi vas bo ostal še nekaj časa v Opatiji.«

Spominja se, kako so gospe Josefini zagorele oči. Kar se je potem dogajalo z njim, se je v nekakšni polodsotnosti. Gospa Josefine Kreuzberger se je pokazala kot dama brez predsodkov. Sam ni vedel, kako se je prvič znašel v njenem objemu, ker je bil v mislih vselej odsoten pri Anni. Zdel si je, da bi Anna sama uresničila svoj naklep, obenem pa se iz dneva bolj bal, da bodo za naslednji dan prinesli časopisi novico, da so bankirja in industrialca Bauerja našli mrtvega in da je morilka njegova žena. V takih trenutkih strahu je bežal sam v objem štiridesetletnice. Včasih ga je celo popadlo zlobno posmehljivo uživanje, ko se je gospe Josefine pohotno pasla s poljubi po njegovem telesu. Kdo bi si mislil, da je lahko ženska pri štiridesetih letih pohotnejša in bolj strastna od mladih žena.

Cez štirinajst dni je prišlo Annino pismo, naj pride v Graz, s pripombo, naj tega Kreuzbergerjevi ne pove. Morda je bil videti zaskrbljen, ko se je poslavljala od gospe Josefine in ji povedal, da mora takoj na Bavarsko. »Se je zgodilo kaj hudega?« je vprašala. Da ne ve, je odgovoril in jo odsotno poslušal, ko ga je prosila, naj je ne pozabi in naj jo obišče, če ga bo pot kdaj zanesla v Graz. Spravil je vizitko, ki mu jo je polisnila v roke.

Ko se je vozil v Graz, ga je ves čas navdajalo mučno občutje. Bal se je srečanja z Anno in njenih temnih naklepov. Z Anno sta se sešla na Schlossbergu. Mesto pod njima mu je migotalo pred očmi, kakor da stavlje in cerkve nimajo trdnih obrisov. Reka, ki je tekla ob vzhodni skoki mesto, se mu je zdela, kakor da gori s sinjim plamenom kakor goreči alkohol. In prav tako

je plamenelo septembrsko nebo. Cutil je, da za morilca ni rojen in da mora odvrtiti tudi Anno od temnih naklepov.

Ni mu je bilo treba odvrčati. Odleglo mu je, ko je rekla, da si ne upa. Ne boji se sicer ubiti moža, a boji se rabljeve sekire. Prav gotovo bi ji prišli na sled, kakor so Greti Beier. Zato je bolje, da oba živita, kakor sta živela doslej; ona pri Bauerju, on pri svoji ženi. V svoji mladji nespameti sta si naložila na rame vsak svoj križ. Zato naj ga vdano nosita. Morda bosta še kdaj našla priložnost in se srečala. Morda bo takih srečanj še več in morda bosta še večkrat uživala trenutke sreče, kakor sta jih v Trstu in v Opatiji, je rekla, ne da bi pomislila, da je njegov križ težji.

Alfred ji je dal zidati vilo v Miljah. Najmanj polovico leta na leto bo preživljala tam. Če se bo vrnil v Trst, se bosta lahko sestajala skrivaj.

Ni ji odgovoril. Anna ne bo nikoli njegova. Pripada drugemu svetu.

On se je vračal v svoj svet. Bil je na cesti. Brez dela. Brez službe...

Imel je denar. Imel je celo več denarja, kakor ga je bilo na hranilni knjižici, ko jo je odnesel iz Trsta. V Opatiji je bil vdovin kavalir z Anninim denarjem. Ko je odpotoval v Graz, ga je imel še vedno več kakor polovico. In ta polovica je bila večja od denarja v hranilni knjižici. Lahko bi se vrnil v Trst in s tem denarjem prepričal Stefi, da je živel pošteno. Toda na vrnitev ni mislil. Okužil se je z brezdelnim gosposkim načinom življenja in nenadoma je začel razmišljati, kako bi se sam povzpela. Spomnil se je Herrmannsdorferjevega vzpona. Ali ni bil tudi Herrmannsdorfer nekoč navaden tiskarski delavec?

Premišljeval je, preden ji je odgovoril. »Ne pred polnočjo — morda tudi nekaj kasneje,« je odvrnil.

Mary je zadihala hitreje. »Tudi jaz — bom prišla danes najbrž malo bolj pozno domov, Johnny. Obljubila sem, da pridem v neko družbo. Neka rodbina, s katero sem se seznanila, me je povabila.«

Ali se bo dal premotiti, je premišljevala. Kazalo je tako, spreje! je njeno obvestilo o domnevni družbi, ne da bi še kaj vprašal. »Le zabavaj se, kolikor moreš, dragica,« je zaklical, ko je odhajal v svojo sobo in spotoma slačil suknjič. »Mislim pa, da družba ne bo tako lepa, kakor smo jih imeli v tistih lepih časih v Lenley-Courtu. Toda le počakaj, da prideva spet na deželo... potem bova spet jahala na lov — imela bova konja ali dva...«

Dospel je v svojo sobo in tako ni več slišala zaključka njegovih, v svetlih barvah naslikanih načrtov.

Johnny je odšel zdoma ob osmih in sedla je, da bi pričakala usodno uro. Kako se bo končal dan? In kaj si bo mislil o vsem tem Alan? Alan, za katerega je bila nekaj svetega, nekaj posebnega. Zaprla je oči kot da noče gledati neke strahotne prikazni. Svet se bo zanjo spremenil. Domislila se je dne, ko je odšel Johnny in je stopala, duševno strta, počasi po stopnicah v Old Bailey. Zdaj pa je gledala, kako se je vse prehitro premikal naprej minutni kazalec na njeni uri in se pošastno naglo bližal usodni uri. Zavedala se je, da ura njene največje preizkušnje šele prihaja.

Prej je bil mehanik pri letalskem oddelku, nato pa si je kupil zapuščeno letališče in hangar ter hišico, ki je stala poleg, v kateri se je nastanil. Razen tega pa je bil ta čas najboljše plačani letalski mehanik na Angleškem.

»Policija je bila danes tu, Sir,« je poročal. »Vohali so tod okoli in hoteli vedeti, kdo je lastnik letala, pa sem rekel, da je to nekdanji letalski častnik, ki namerava ustanoviti letalsko šolo. — Že dostikrat sem premišljeval, kdo bi pravzaprav utegnili biti...?«

Mož, ki so ga imenovali polkovnik, se je zasmel. »Namesto vas bi jaz ne razmišljal toliko, Green! Plačani ste, da bi skrbeli za razne žice, karburator in za pogonska sredstva!«

»O vseh mogočih možnostih sem že ugibal,« je trdovratno nadaljeval Green. »Nekaj časa sem mislil, da prevažate na kontinent mamila — in če to res počnete, me nič ne briga.« Potem pa je čisto brez zveze nadaljeval: »Ali ste že slišali o Čarovniku, Sir? O njem je danes tudi nekaj v časopisih.«

»Čarovnik? Kdo, za vraga, je ta Čarovnik?« »To vam je človek, ki se vedno preoblači. Policija mu je že leta za petami, pa ga ne more prijeti.«

Green je bil človek, ki je znal vsa policijska poročila na pamet, pa ne le to, brez pomote je povedal vse datume obsodb in usmrtitev vseh morilcev zadnjih dvajset let.

»Svojčas je bil pri letalcih, pravijo.« »Se nikoli nisem nič slišal o njem,« je dejal polkovnik. »Ostanite za trenutek zunaj, Green,« je ukazal.

Stopil je v hangar in ob močni električni svetilki natančno pregledal letalo. »Da, vse je

ciji to tudi povedal. Če pa je res imel brado ali če je bil obrbit, zaradi visoko zavitega ovratnika ni mogel videti — tudi to pot ne, ko je spremljal polkovnika k vozu.

»Ko sva ravno govorila o Čarovniku...« je začel Green.

»Jaz nisem govoril o njem,« je dejal kratko polkovnik, ko je stopal v voz. »Ubogajte me in posnemajte, Green! Jaz ne vem o tem človeku ničesar, samo to, da je zelo nevaren, da je nevarno stikati za njim in še bolj nevarno govoriti o njem. Mislite samo na letala, ta so precej manj morilska!« In v nekaj minutah so izginile zadnje luči njegovega voza.

37

Sam Hackitt je razen čuječe policije imel še druge vrste obiskov. Tu je na primer živela ženska, ki jo je nekoč, ko je bil zelo slaboten, peljal pred oltar — kar je obžaloval vse svoje nadaljnje življenje. Bila je to glasna, prepirljiva ženska, ki je svojega moža sovražila. Ne morda zaradi njegovih prekrškov in grehov, ki jih je zagrešil nad družbo, temveč zaradi raznih slabosti, zaradi katerih je zanemarjal svoje domovnjake. Njegov dom — zbirka plesnivega pohištva v sobici, umazani in neznatni, v bližini Church Street.

Sam je bil lahkomisljen kot večinoma vsi prestopniki zakonov, sicer pa dokaj dobrosrčen in je živel v večnem strahu pred svojo ženo. Odkar so ga odpustili iz zapora, se je je skrbno izogibal, kljub temu pa so jo dosegle vesti, da je svoboden in to ga je že dvakrat privedlo do viharne srečanj: prvič na stopnicah v Meisterovo

32

Čarovnik

36

Megla, ki je ležala nad Deptfordom, se je razlezla nad vso pokrajino. Uro nato, ko je Mary končala svoj pogovor z Johnnyjem, je brzel krepak dvosedeznik skozi meglo, ki je pokrivala pokrajino. Med Hatfieldom in Welwynom je krenil na cesto, po kateri so navadno vozili le tovornjaki in je vozil po njej tako daleč, da se je pred njim pojavila velika zgradba neuporabljenega hangarja. Med vojno je bilo tu letališče nato pa je poslopje tolikokrat menjalo lastnike, da je bil njihov seznam kar precej dolg.

Zdaj je voznik ustavil voz, zasenčil luči in naglo stopal proti hangarju. Zalajal je pes, nato se je oglasil moški glas.

»Polkovnik, ali ste vi?« Voznik je odgovoril. »Stroj sem spravil v red, toda danes ponoči ne boste mogli leteti v Pariz. Megla je pregosta in pravkar sem telefonično govoril z letališčem v Cambridgeju. Od tam so mi javili, da se je eden njihovih letalcev dvignil in da sega megla dvatisoč metrov visoko in da se razprostira do Kanala.«

»Nič lepšega kot to!« je veselo dejal mož, ki se je imenoval polkovnik Dane. »Letenje v megli je moja specialiteta.«

Nadzornik hangarja je godrnjal nekaj o okusih, ki so pri nekaterih prav čudni, in stopal z brlečo svetilko pred njim. Uporabil je vse svoje sile, da je potisnil v stran ogromna vrata hangarja in ob svetlobi njegove svetilke sta se prikazala propelerja in trup letala.

»To je kaj lepa stvarca, polkovnik,« je občudovaje dejal nadzornik. »Kdaj se nameravate vrniti?«

»Čez kak teden,« je odvrnil polkovnik. Ovrtnik svojega pl. Ča je imel visoko dvignjen, tako da ni bilo mogoče videti drugega kot ostre oči in še to samo tu in tam, kajti globoko v čelo si je potisnil mehak klobuk, ki je zasenčil obraz.

»Da, da izvrsten stroj,« je nadaljeval nadzornik. »Vse popoldne sem ga preizkušal.«

v rjdu,« je ugotovil, ko je skočil z letala. »Ne vem še natančno, kdaj bom odletel, najbrž pa ponoči. Prepeljite stroj za garažo, tako da bo obrnjen po dolžini polja. Upam, da ste pregledali teren, ker bi rad, da bi pri vzletu ne bilo nobenih ovir?«

»Tla so popolnoma zravnana, Sir, je javil Green, zadovoljen sam s seboj.«

»Prav! Polkovnik Dane je vzel iz žepa zavitek bankovcev, jih nekaj odštel in jih dal mehaniku.«

»Ker ste tako radovedni, ljubi moj prijatelj, vam bom nekaj izdal. Danes ponoči nameravam pobegniti z damo — to zveni zelo romantično, ne?«

»Ali je to žena koga drugega?« je vprašal Green, ki je slutil škandal.

»Da, tako je,« je polkovnik odgovoril resno. »Če pojde vse po sreči, bom danes ob dveh ponoči ali pa jutri ob istem času tu. Čim gostejša bo megla, tem ljubše mi bo. Kot sem že dejal, me bo spremljala ženska. Prtljage ne bo nobene, ker bi rad vzel s seboj čim več goriva.«

»Kam pa nameravate leteti, polkovnik?«

Čarovnik se je spet zasmel. Zdelo se je, da ga danes vse zabava. »Morda v Francijo ali Belgijo ali pa na južno obalo Irske — kdo bi vedel? Zdaj vam tudi še ne morem reči, kdaj se bom vrnil, pustil pa vam bom toliko denarja, da boste lahko brez skrbi živeli vse leto. Če me v desetih dneh ne bo nazaj, bi vam svetoval, da prodaste ali daste v najem garažo in da molčite ko grob o vsem. Če pojde količkar po sreči, se bova še videla.«

Napotil se je spet proti vozu in Green, radoveden kot vsak drugi, je zastoj poskušal pogledati mu v obraz. Niti enkrat samkrat še ni videl jasno svojega čudnega delodajalca, ki ga je ponoči najel, ponoči obiskoval in ki je bil vsakokrat, poleti in pozimi zavil v dolg in širok plašč.

Greenu se je zdelo, da je njegov delodajalec nosil brado in je pri bodočih izpovedih na poli-

hišo, drugič pa v High-Street v Deptfordu, ko ga je zasledovala po cesti kot furija in razglasila vsemu svetu njegove navade, značaj in njegovo malomarnost do zakonske žene.

Ko Sam nekega dne ni imel službe, se je žel sprehajati v Westend in je tam neke v izložbenem oknu ogledoval knjige, ki so v pisanih barvah slikale prekrasno življenje na zahodni preriiji Kanade. Čeprav poljedelstvo ni bilo poklic, ki bi ga količkar zanimal, je v tem trenutku vendarle postal naenkrat sila navdušen pionir. Toda kako priti v Kanado? Za to je bilo treba precej denarja, še mnogo več pa, če bi si hotel osvojiti vse druge dobrine, ki so potrebne za količkar uglednega poljedelca. Sam Hackitt se je hladnokrvno vsedel in začel reševati problem prevoza v Kanado in vse ostalo. Imel je sicer prihranjenega nekaj denarja, kar bi morda zado-stovalo za prevoz, toda to je bilo premalo. Sam je torej razmisлил, upošteva svoje več ali manj napete odnose do Mr. Meistra — in ker je v ljubezni in vojni baje vse dovoljeno — da bi njegovi vesti nič ne škodovalo, če bi si pomogel z nekaterimi predmeti svojega delodajalca, ki bi se dobro dali spraviti v promet.

Tisto, kar je Sam najprej in najbolj vzel na piko, je bila majhna, črna kaseta, ki jo je Meister hranil navadno v drugem predalu svoje pisalne mize. Pravnik je zaradi svojih čudnih klientov imel doma vedno precejšnje vsote denarja in zato je Samovo dušo najbolj žejalo po tej kaseti. Zadnja dva dni ni imel niti enkrat prilike, da bi videl kaseto. Z vrnitvijo Johnnyja Lenleya in z njegovo tako nenadno odpustitvijo — Meister mu je sicer velikodušno dovolil, da sme ostati do konca tedna — je mastala nova kriza.

Proti Mary Lenley ni sicer imel nič, vendar je v njem silno zavrelo tega dne, ko je pri svojem šestem poskusu, da bi prišel v sobo in si prisvojil kaseto, njo še vedno našel v sobi, ko je pokrivala pisalni stroj.

Pomlad in poletje

Valujoča krila — Obleke pisane kot poletno cvetje —
Rim—Pariz—Firence — Udobni čevlji

vici prav na vrhu. Tudi klasična bela ali kombinacija črne in bele, ali modre in bele so modne. Cenjene v modnem svetu so tudi živahne črtaste tkanine. Prav zanimivo je, da se je pas pri oblekah zopet vrnil. Pri enodelnih oblekah je pas v naravni višini in poudarjen, pri dvodelnih oblekah pa je pogosto pomaknjen navzdol. Poletne obleke so često brez rokavov, prevladujoči kroj pa je kimono.

KOSTIMI — MLADOSTNI IN SVEŽI KOT POMLADANSKI VETER

Brez kostima ne gre. Pa naj bo v svežem pomladanskem dnevu ali v hladnem poletnem popoldnevu. Klasični kostim je vedno lep, če nam ni všeč, so nam modni ustvarjalci priskočili s svojimi domislicami na pomoč.

Barve!

Živahne barve! Obleka z jopičem. Jopiči v modnih tonih — rožnati, rumeni in beli dopolnjujejo enobarvne obleke. Jopice so prav zaradi izrednih barvnih kombinacij tako poudarjene. Kroji jopic so mnogoteri. Zapenjajo se dvoredno, imenujejo jih »steward jopice«, lahko so tudi povsem brez gumbov ali strogo klasične.

Obleke, ki jih nosimo pod temi jopiči so prav poudarjene enostavne. Enobarvni modeli so ali krojeni v »prince« stilu ali povsem ravno. Dvobarvne obleke imajo zgornji del krojen kot nekakšen bluson, ali pa se tesno oprijemlje telesa.

Novost v kolekciji poletnih kostimov je gotovo platno z rožastimi vzorci. (Me se bomo verjetno morale zadovoljiti le z novico, ker našim proizvajalcem kar ne uspe, da bi šli v korak z modo v drugih deželah. Zato ni nič čudnega, da sem na enobarvnem platnu, ki je sicer kar prijetna poletna tkanina, pa vendar v Italiji, Nemčiji že precej let znana, videla napis: — Najnovejše, najmodernejše.)

Svila je priljubljena in cenjena tkanina za elegantne kostume in obleke. Na tej medlo-svetlikajoči tkanini pridejo fantazijski vzorci čudovito do veljave. Pri izbiri bodimo zelo previdne. Upoštevajmo barvo las, oči in kož!

Pariz — Courreges

Veliko presenečenje v pariškem modnem svetu je zopet preskrbel Courreges. Njegovi izdelki kril so izredno kratki — torej kolena so povsem nepokrita. Zelo rad ima belo barvo v kombinaciji z rumeno in tobačno rjavo. Pas na njegovih modelih je poudarjen, krila so valujoča, kratke jopice pa ustvarjajo videz zelo mladostne linije. Nov je tudi »predpasniški

Čevlji z modno široko peto. Verjetno se bomo zanje prav vse navdušile.

učinek» na krilu. Torej sprednji del krila je dvojni! Vsekakor poslastica le za vitke ženske.

Parižanke se za slovesnejše priložnosti oblečejo v obleke iz šifona, »špic« ali organdi-ja. Romantično in nežno!

Rim — Antonelli

Zanimivi kroji, vesele barve in dober okus, so orožje modnih rimskih risarjev, s katerim se lovijo za naklonjenost žena doma in v svetu. Priznati jim moramo, da so veliki konkurenti svojim kolegom na bregovih Seine.

Verjetno ste že slišali za Antonellija, saj je njegova kolekcija zopet odnesla lovoriko. Kaj je značilno za njegove modele? Ovratniki so povsem majhni in rahlo odstopajoči. Krila so za spoznanje daljša, kljub temu je polovico kolena nepokritega. Seveda so krila udobna široka in pogosto obdana z naborki ali gubami. Barve: vodeno modra in roza. Izjemno dovoli Antonelli ozko krilo pri kompletih, in sicer: k ozki enobarvni obleki — črtasta jopica.

V Florenzi je Veneziani predstavil najširša krila. Izgleda kot da bi on ustvarjal samo za zelo vitke ženske, hudobnež bi rekel podhranjen, kajti njegova krila so pra-

vo razkošje. Jopice kostimov so kratke in s pasom tesno stisnjene.

Čevlji v letu 1965

Nizka, široka peta je pridrila predvsem pri športnih čevljih. Z veseljem lahko opazimo, da so se že tudi pri nas pojavili sem in tja v izložbenih oknih modni čevlji. Torej pete so postale močnejše, nižje in često so precej pomaknjene nazaj. Odsekana konica je pogostejša kot okrogla oblika čevljev. Za zvečer si lahko dovolimo višjo in ožjo peto.

Nogavice!

Visoka moda želi uveljaviti zopet nogavice s črto. Bomo videle, če ji bo uspelo. Poudarjajo, da je ženska noga res ženska in privlačna v no-

gavicah s črto. Verjetno pa se bomo začudile, da so na modnih revijah v Franciji in Italiji prikazovali povsem bele nogavice, take kot so jih nosile naše babice. Verjetno je to le modna muha — enodnevica. Prav gotovo se tudi ne bodo obnesle nogavice v istem vzorcu kot obleka, kot so se pojavile predvsem na italijanskih modnih revijah. M. T.

Prvomajsko kosilo

Juha z možganovimi cmoki: v loncu kuhamo hrbtišče kokoške in drug perutninski drobiž, dodamo košček govedine, ki jo pozneje lahko uporabimo za govedino v solati, vmes kuhamo nekaj več zelenjave kot po navadi: korenje, peteršilj, zeleno. Dodamo še košček pora, nekaj zrn popra in košček muškata oreščka. Da bo juha okusnejša, kuhamo vmes še kos cvetače.

Možganovi cmoki: 2 žlici masti, 2 jajci, 2—3 žlice mleka, 1/4 litra drobtin, žlica moke, sol, poper. Penasto vmešani masti primešaj mleko, drobtine, na maslu ocvrt peteršilj, osnažene prepražene možgane z moko in dišave. Oblakuj za oreh debele cmoke in jih ali zakuhaj ali pa jih prej ocvrti in daj v juho ocvrte.

Telečji zrezki: štiri telečje zrezke, štiri rezine prekajene in kuhane šunke, dve trdo kuhani jajci, sol, poper, mast, čebula in polovico kozarca jogurta ali kislega mleka. Zrezke malo potolčemo, solimo, popramo in položimo na vsak zrezek po eno rezino šunke in po polovico trdo kuhanega jajca. Zrezke zvijemo, povežemo z nitko in položimo v vročo maščobo, na ocvrto čebu-

lo. Pokrito dušimo približno pol ure. Med dušenjem po potrebi dolivamo toplo vodo, da se zrezki preveč ne zapečejo, ampak zmehčajo. Zrezkom odstranimo nitko in jih položimo na ogret ovalen krožnik, kamor priložimo tudi pražene rezance. V masti zmešamo pol žličke moke in dolijemo jogurt. Ko to prevre, polijemo po zrezkih.

Rezanci: štirideset dekagramov širokih jajčnih rezancev, slan krop, žlica masti in prav toliko drobtin. Rezance damo v vrelo slano vodo. Kuhane stresemo na cedilo in odtečene stresemo v zarumenele drobtine. Malo popražimo.

Solata: tričetrt kilograma solate, oljve, kis, sol, žlička drobno zrezanega drobnjaka.

Sladica: orehovi rogljiči. Rabimo 28 dekagramov masla, 28 dekagramov bele moke, 17 dekagramov zmletih orehov, 14 dekagramov sladkorja, malo cimeta, 1 jajce.

Zdrobiš maslo in moko, dodaš jajce, sladkor in orehe s cimetom in zgneteš. Pol ure naj počiva na hladnem. Nato oblikuješ rogljiče. Malo ohlajene povaljaš v sladkorni moki, ki smo ji dodali vanilijev sladkor.

OBLEKE PISANE KOT POLETNO CVETJE

Letošnja poletna moda je mladostna. Pravijo, da tako pisana kot so letos, ženska poletna oblačila še niso bila. Rumena in rdeča, travnato zelena, oranžna in barva špankega bezga so v barvni lest-

Po Prešernovih stopinjah

VESTOVI S ŠEMPETRA, PESNIKOVI PRIJATELJI

A vrtno se na šmartinsko pokopališče, kjer nas ob nagrobnikih teh Prešernovih prijateljev spet prevzame neugodje. Spricho zanemarjenosti propadanja in popolne pozabe dragocenih spomenikov, dragocenih predvsem za našo kulturno zgodovino!

Na osrednjem nagrobniku »Familie Veste« je še viden grb teh plemičev: visok obe-lisk, ki ga ovija kača. Na tem kamnu je vklesano tudi ime Franciške pl. Vest, roj. Potočnik (1786 — 1871). Soditi smemo, da nam prav ta dekliski priimek dovoli izreči domnevo o neki sorodstveni zvezi med inženirjem Francem Potočnikom (prvim lastnikom Goldensteinove pesnikove podobe) in materjo njegovega prijatelja Viktorja pl. Vesta. Vsekakor bo treba prej ali slej odkriti tančico neznanja s te zanimive, našemu narodnemu preporodu naklonjene plemiške rodbine. Vemo le, da je bil Viktorjev in Marijin oče, Jožef pl. Vest od l. 1816 dalje profesor za kmetijstvo na ljubljanskem liceju in da je umrl 6. marca 1832. Njegova vdova se je potem posvetila graščinskemu gospodarstvu in vzgoji obeh otrok. Sin Viktor je postal v drugi polovici 19. stoletja sodnik. Bil je nekaj let predsednik deželne sodišča v Osijeku, pozneje pa v Celovcu. — Seči pa je moral njegov rod prav v nedavni čas. Podpisani se spominja kot svojega nekdanjega dijaka Viktorja Vesta iz Šmartnega pri Kranju, ki je v l. 1937 končal tekstilno šolo in po-zneje služboval kot tehnik v tovarni »Jugočeški« (sedaj »Iskra«). Vedno resni, vestni in nekam otožni mladenič je v vojni padel...

Kako je vse minljivo in kako tone sleherni spomin, vidimo tudi iz žalostnega dejstva, da nam vsaj do zdaj ni znan noben slikovni material, ne od Vestovih, ne od Potočnikovih. Zveni skoraj kot paradoks ali pa kot ironija usode; prav inženir Franc Potočnik (1811 — 1892), ki je bil ob Prešernovi smrti ves obupan, ker se ni ohranila nobena pesnikova podoba; sam ni zapustil svoje slike! V idealistični vni je takrat rotli Mateja Langusa, naj pride vsaj mrtvega Prešerna slikati — a se mu tudi to ni posrečilo, ker je bil Langus prav tedaj sam nekaj bolan. Zdaj pa se zaman obračamo na Potočnikove sorodnike, da bi nam odkrili kako sliko za našo literarno zgodovino tako zaslužnega in zanimivega moža. Slika bi vendar morala obstojati, saj je bilo ob koncu 19. stoletja fotografiranje že prava moda. Poizvedovali smo pri še živečem Potočnikovem sorodstvu — a zaman. Bili bi zelo hvaležni, če bi nas kdo od bralcev opozoril, da se motimo in da bi kaka slika Vestovih ali Fr. Potočnika le utegnili dobiti.

Spricho tako atraktivnih nagrobnikov, ki stojijo še danes na Šmartinskem pokopališču ob cerkvi, bo kar prav povedati mlajši generaciji dvoje zanimivosti: da Šmartno s Stražiščem in Gaštejem nikoli ni bilo v svoji starejši zgodovini vezano na Kranj, Sava je bila tedaj jasna meja, kar je bilo vasi in cerkva na desnem bregu, so spadale pod Šmartno, torej že pod brižinski gospostvo.

Druga zanimivost Šmartna pa je v tem, da je prvotna cerkev te župnije stala tik ob Savi, prav zraven sedanjega savskega mostu, da malo zidovja je še danes vidnega pri bivši vratarnici nekdanje »Jugočeške«. Cerkevica je bila zelo stara, saj je njen prvi župnik Viljem Loški, znan že iz l. 1286. Omembe

Korec za takoimenovano »rumfordsko« juho

vreden je tudi podatek, da je v letih od 1445 do 1463 tu župnikoval poznejši prvi ljubljanski škof Ziga grof Lamberg.

Ker pa je postala stara cerkevica ob Savi za veliko šmartinsko župnijo pretesna, je podjetni Urban Cavalier že l. 1726 začel pogajanja s škofijo, da bi mu dovolili zidavo nove cerkve na ravnini nad Savo. Utemeljeval je svoje prošnje tudi z resnično važnim vzrokom, da deroča Sava ob vsaki povodnji trga cerkevno zemljišče in da preplavlja pokopališče okrog nje. Po dolgih osmih letih, počnih težav, je dogradil sedanjo novo cerkev v Šmartnem. Prav istega leta 1734, ko je že 74-letni duhovnik dovršil svoje življenjsko delo, je ves grenak in razočaran nad svojimi župljani, umrl...

NEKDANJI SCHROTTENTHURN

Toliko o Šmartnem! Pa spregovorimo še par besed o šempetrskem gradu, domovanju Prešernu prijateljske rodbine pl. Vest.

Gradič stoji kak kilometer daleč od Šmartnega, prav pod pobočjem Šmarjetne gore. Imenoval se je nekoč Schrottenthurn, zgradili pa so ga že v 16. stoletju brižinski škofje, ki so tedaj posedova-

li vse ozemlje do Save in celo Okroglo onkraj Save, na levem bregu. Potem je Schrottenthurn menjal več raznih gospodarjev, za protestantskimi plemiči Siegersdorffi so prišli Praebolti, l. 1760 pa je tu že gospodaril Josip Anton de Garzarolli. Tudi ta priimek preberemo na grobni plošči Vestovih, dokaz torej, da je graščina prišla v roke novih gospodarjev plemiške družine Vest po sorodstvenih vezeh.

Nad vrati šempetrskega portala je pritrjen grb brižinskih škofov in vklesana letnica graditve 1574. Skromni Vesti svojega grba pač niso silili na grajsko fasado, ohranili so ga le na svojem nagrobniku...

Prav blizu gradu, niti streljaj oddal, stoji še danes kapelica Sv. Petra (prav po njej je dobil nekdanji grad Schrottenthurn svoje sedanje ime Šempeter). V času vdora protestantizma v naše kraje, v 16. stoletju, so se v kapelici sestajali luterani k svojim pridigam. Celo sosednji graščaki Siegersdorfferji so se kot prepričani protestantje dali pokopati v njej.

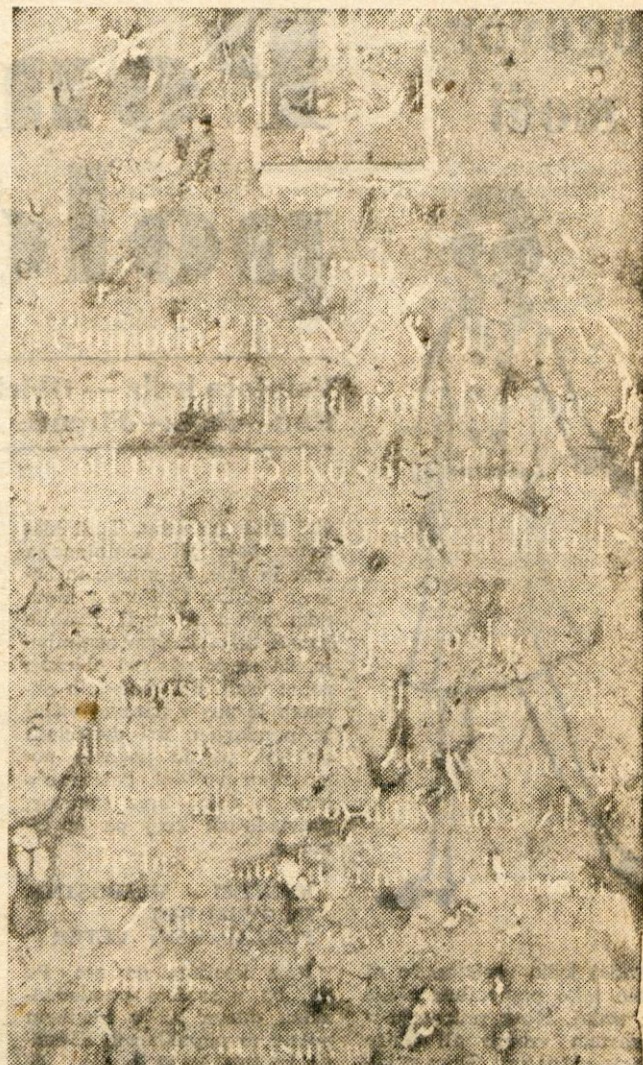
Zmagovita protireformacija, ki je luterane izgnala iz naših krajev, je celo to dosegla, da so Siegersdorfferje spet izkopali in odstranili iz šempetrske kapelice. Znova so jo po katoliškem obredu posvetili l. 1645, kot nam pove letnica nad vrati.

Danes kapelica razpada, kljub temu, da bi jo bilo vredno kot majhen, a zgodovinski objekt le ohraniti. Zanimiv je star lesen strop v kapelici in dve gotski okni. Na eni od sten je visela še pred par leti tabla z žalostnim napisom o lakoti, ki je l. 1815 zajela gorenjsko deželico zaradi izredno slabih letin. Zraven table je visel korec, s katerim so delili stradajočim takoimenovano »rumfordsko« juho. — Tabla in korec sta sedaj zaradi varnosti deponirana v Gorenjskem muzeju v Kranju.

Morda ne bo napak, spregovoriti še par besed o tej »čudežni« juhi. Recept zanjo je napravil ameriški fizik in kemik sir Benjamin Thompson Rumford (1753 — 1814), ki je kot plemič pobegnil pred ameriško revolucijo v Evropo in postal pozneje vojni minister in kancler bavarske vlade v Nemčiji.

Rumfordske juhe, ki so jo v letih lakote delili tudi drugod po Slovenskem (v Ljubljani so jo delili revežem pri frančiškanih in uršulinkah) je zaradi table z natančnim opisom juhe in s slikovito prilogo v obliki originalnega pločevinastega korca, le v Kranju tako nazorno zgodovinsko izpričana.

Bistvena sestavina rumfordske juhe so bile poleg vode in soli, še kis, krompir, (grah ali ječmen) in kruh. Zabelili so s slanino. Dodali pa so včasih tudi nekaj mesa, kosti ali krvi. —

Vestova nagrobna plošča v Stražišču

Natančna sestava pa je bila tale: 20 funtov in 16 lotov vode (1 funt = 56 dkg, 1 lot = 17,5 gr.), 26,5 lotov vinskega kisa, 11 lotov soli, 5 funtov in 10 lotov krompirja (ali graha, ječmena ali pa mešanice vseh treh sestavin) in 1 funt praženega kruha. To je bila količina za 24 oseb, ki so bile od te hrane site menda ves dan; vsaj tako govori priporočilo kranjskega deželne glavarstva, ki še pristavlja, da je cena za vso količino sestavin le pol goldinarja.

Biti pa je tedaj moralo zelo hudo, saj kronike govorijo tudi o tem, da so kmetje na Primorskem jedli celo travo in koreninice, kmetje na Štajerskem pa zmlete vinske tropine, moko iz koruznih storžev in podobno.

Pesnik Valentin Stanič se je obrnil v tej stiski naravnost na tedanjega avstrijskega cesarja Franca:

»Smo polni nadlog, daj kruha nam Fronc!

Če ne pa, o Bog, brz smrt, da bo koncl«

Tako smo kratek sprehod v Šmartno in v delček njegove preteklosti, končali. Ne moremo pa si kaj, da ne bi po zgledu naših starih piscev, tudi mi povabili popotnike, ki bodo kdaj spešili na Jošt, naj si ogledajo in prebero napise na nagrobnikih, tako tesno zvezanih s Prešernovim genijem in njegovo osebnostjo. Tudi ob šempetrskem gradu se velja spomniti mladega Vesta in njegove sestre, ki sta pesnika cenila in rada imela še za njegovega življenja. Takih prijateljev pa je imel Prešeren tedaj le malo. In prav za to so vsaj ti vredni našega hvaležnega spomina.

CRTOMIR ZOREC

Nagradna križanka

Uredništvo »Glasa« je pripravilo za reševalce križanke tele denarne nagrade:

1. nagrada — 10.000 din
2. nagrada — 5000 din
3. nagrada — 3000 din
4. nagrada — 2000 din
5. do 10. nagrada — 1000 din

Rešitve pošljite na uredništvo »Glasa« do četrta, 13. maja 1965.